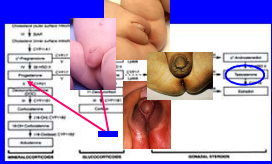

HELSE BERGEN

Feil i somatisk kjønnsdifferensiering (DSD)

Professor Robert Bjerknes
Barneklubben
Haukeland Universitetssykehus
og
Institutt for Klinisk Medisin
Universitetet i Bergen

Gutt eller jente?

Klinisk presentasjon av DSD-tilstander

Tidlig	Ser ut som gutt, men med bilateralt ikke palpable testes Isolert alvorlig hypospadi Uklare ytre kjønnskarakteristika Ser ut som jente, men med hevelser / tumores inguinalt Isolert klitorishypertrofi
Sent	Virilisering av jente ved pubertet Forsinket pubertet hos en jente Primær amenoré Gynekomasti Infertilitet

---

Faktorer som medbestemmer et individs kjønn

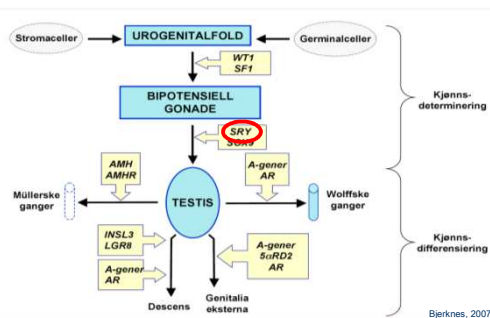
- Genotype/kromosomalt kjønn
- Gonadalt kjønn
- Fenotypisk kjønn
  - Indre genitalia
  - Ytre genitalia

Somatisk
kjønnsutvikling

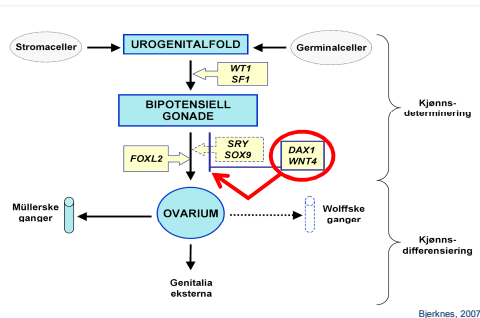
- Kjønnssidentitet
- Kjønnssrolle
- Seksuell orientering

Psyko-seksuell
utvikling

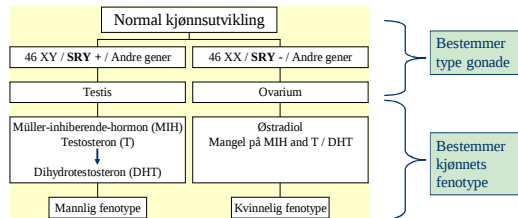
Gener involvert i normal somatisk kjønnsutvikling hos gutter

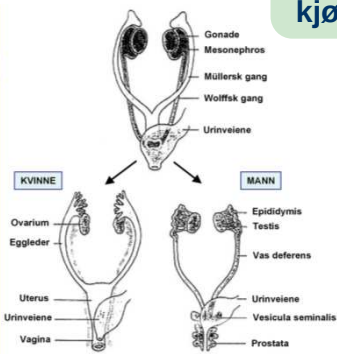
Gener involvert i normal somatisk kjønnsutvikling hos jenter

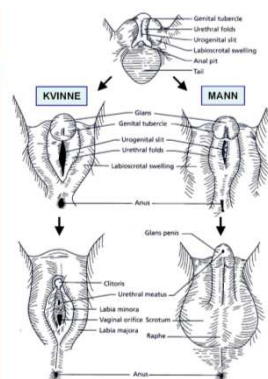
Normal somatisk kjønnsutvikling

Normal kjønnsutvikling

Normal kjønnsutvikling

DSD – Feil i somatisk kjønnsutvikling

Faktorer som medbestemmer et individs kjønn

- Genotype/kromosomalt kjønn
- Gonadalt kjønn
- Fenotypisk kjønn
  - Indre genitalia
  - Ytre genitalia

Somatisk
kjønnsutvikling

Feil i somatisk kjønnsutvikling

- Kjønnskromosomfeil
- Undervirilisering av et 46,XY barn med testikler
- Virilisering av et 46,XX barn med ovarier
- Syndromer med multiple medfødte misdannelser
- Isolerte hypospadier

Klassifikasjon av tilstander med forstyrrelser i kjønnsutviklingen (disorders of sex development - DSD) ved hjelp av ny nomenklatur		
Kjønnskromosom DSD	46,XY DSD	46,XX DSD
45,X0 (Turner syndrom og varianter)	Testikkeldysgenesier 1. <i>Komplett gonadedysgenesi</i> 2. <i>Partiell gonadedysgenesi</i> 3. <i>Gonaderegresjon</i> 4. <i>Ovotestikulær DSD</i>	Ovariedysgenesier 1. <i>Ovotestikulær DSD</i> 2. <i>Testikulær DSD</i> (f.eks. <i>SRY+</i> eller <i>dupl. SOX9</i>) 3. <i>Gonadedysgenesi</i>
47,XXY (Klinefelter syndrom og varianter)	Feil i androgensyntese eller resistens 1. <i>Androgensyntesedefekter</i> . (f.eks. 17-hydroksysteroid dehydrogenase defekt 5 α RD2 ⁻ -mangel, StAR ⁺ mut.) 2. <i>Androgenresistens</i> (partiell / komplett) 3. <i>LH-reseptordefekt</i> 4. <i>Feil i syntese og effekt av AMH</i>	Overskudd av avdgener 1. <i>Fetal årsak</i> (f.eks. 21-hydroksylasesvikt, 11-hydroksylasesvikt) 2. <i>Fetoplacental</i> (f.eks. aromatasemangel, POR ⁻ -defekt) 3. <i>Maternell</i> (f.eks. luteom, medikamenter)
45,X0/46,XY (Blandet, gonadedysgenesi, ovotestikulær DSD), 46,XX/46,XY (chimeric, ovotestikulær DSD)	Andre tilstander 1. <i>Alvorlige hypospadier</i> 2. <i>Ulike syndromer</i> 3. <i>Andre</i>	Andre tilstander 1. <i>Kloakkectrofi</i> 2. <i>Vaginal atresi</i> 3. <i>MURCS⁺ og andre syndromer</i>

Bjerknes, 2006

Nomenklatur

- Mannlig pseudohermafroditisme = 46,XY DSD
- Kvinnelig psudohermafroditisme = 46, XX DSD
- Ekte hermafroditisme = Ovotestikulær DSD
- Intersex = Feil i somatisk kjønnsutvikling = DSD
- Adrenogenitalt syndrom (AGS) = Kongenitt binyrebarkhyperplasi (CAH) = Medfødt binyrebarksvikt

Klassifikasjon av tilstander med forstyrrelser i kjønnsutviklingen (disorders of sex development - DSD) ved hjelp av ny nomenklatur		
Kjønnskromosom DSD	46,XY DSD	46,XX DSD
45,X0 (Turner syndrom og varianter)	Testikkeldysgenesier 1. <i>Komplett gonadedysgenesi</i> 2. <i>Partiell gonadedysgenesi</i> 3. <i>Gonaderegresjon</i> 4. <i>Ovotestikulær DSD</i>	Ovariedysgenesier 1. <i>Ovotestikulær DSD</i> 2. <i>Testikulær DSD</i> (f.eks. <i>SRY+</i> eller <i>dupl. SOX9</i>) 3. <i>Gonadedysgenesi</i>
47,XXY (Klinefelter syndrom og varianter)	Feil i androgensyntese eller resistens 1. <i>Androgensyntesedefekter</i> . (f.eks. 17-hydroksysteroid dehydrogenase defekt 5 α RD2 ⁻ -mangel, StAR ⁺ mut.) 2. <i>Androgenresistens</i> (partiell / komplett) 3. <i>LH-reseptordefekt</i> 4. <i>Feil i syntese og effekt av AMH</i>	Overskudd av avdgener 1. <i>Fetal årsak</i> (f.eks. 21-hydroksylasesvikt, 11-hydroksylasesvikt) 2. <i>Fetoplacental</i> (f.eks. aromatasemangel, POR ⁻ -defekt) 3. <i>Maternell</i> (f.eks. luteom, medikamenter)
45,X0/46,XY (Blandet, gonadedysgenesi, ovotestikulær DSD), 46,XX/46,XY (chimeric, ovotestikulær DSD)	Andre tilstander 1. <i>Alvorlige hypospadier</i> 2. <i>Ulike syndromer</i> 3. <i>Andre</i>	Andre tilstander 1. <i>Kloakkectrofi</i> 2. <i>Vaginal atresi</i> 3. <i>MURCS⁺ og andre syndromer</i>

Klassifikasjon av tilstander med forstyrrelser i kjønnsutviklingen (disorders of sex development - DSD) ved hjelp av ny nomenklatur		
Kjønnskromosom DSD	46,XY DSD	46,XX DSD
45,X0 (Turner syndrom og varianter)	Testikkeldysgenesier 1. <i>Komplett gonadedysgenesi</i> 2. <i>Partiell gonadedysgenesi</i> 3. <i>Gonaderegresjon</i> 4. <i>Ovotestikulær DSD</i>	Ovariedysgenesier 1. <i>Ovotestikulær DSD</i> 2. <i>Testikulær DSD</i> (f.eks. SRY+ eller dupl. SOX9) 3. <i>Gonadedysgenesi</i>
47,XXY (Klinefelter syndrom og varianter)	Feil i androgensyntese eller resistens 1. <i>Androgensyntesedefekter</i> (f.eks. 17-hydroksysteroid dehydrogenase defekt, 5 α RD2 ⁻ -mangel, StAR ⁺ mut.) 2. <i>Androgenresistens</i> (partiell / komplett) 3. <i>LH-reseptordefekt</i> 4. <i>Feil i syntese og effekt av AMH</i>	Overskudd av androgener 1. <i>Fetal årsak</i> (f.eks. 21-hydroksylasesvikt, 11-hydroksylasesvikt) 2. <i>Fetoplacental</i> (f.eks. aromatasemangel, POR ⁻ -defekt) 3. <i>Maternelle</i> (f.eks. luteom, medikamenter)
45,X0/46,XY (Blandet, gonadedysgenesi, ovotestikulær DSD), 46,XX/46,XY (chimeric, ovotestikulær DSD)	Andre tilstander 1. <i>Alvorlige hypospadier</i> 2. <i>Ulike syndromer</i> 3. <i>Andre</i>	Andre tilstander 1. <i>Kloakkectrofi</i> 2. <i>Vaginal atresi</i> 3. <i>MURCS⁺ og andre syndromer</i>

Kliniske eksempler 46,XY DSD

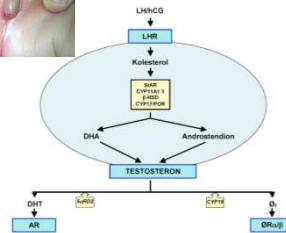
5- α -reduktasemangel

- Uklare kjønnskarakteristika ved fødsel
- Spontan virilisering i puberteten

Partiell androgeninsensitivitet

- Varierende grad av undervirilisering
- Dårlig / manglende virilisering i puberteten

Klassifikasjon av tilstander med forstyrrelser i kjønnsutviklingen (disorders of sex development - DSD) ved hjelp av ny nomenklatur		
Kjønnskromosom DSD	46,XY DSD	46,XX DSD
45,X0 (Turner syndrom og varianter)	Testikkeldysgenesier 1. <i>Komplett gonadedysgenesi</i> 2. <i>Partiell gonadedysgenesi</i> 3. <i>Gonaderegresjon</i> 4. <i>Ovotestikulær DSD</i>	Ovariedysgenesier 1. <i>Ovotestikulær DSD</i> 2. <i>Testikulær DSD</i> (f.eks. SRY+ eller dupl. SOX9) 3. <i>Gonadedysgenesi</i>
47,XXY (Klinefelter syndrom og varianter)	Feil i androgensyntese eller resistens 1. <i>Androgensyntesedefekter</i> (f.eks. 17-hydroksysteroid dehydrogenase defekt, 5 α RD2 ⁻ -mangel, StAR ⁺ mut.) 2. <i>Androgenresistens</i> (partiell / komplett) 3. <i>LH-reseptordefekt</i> 4. <i>Feil i syntese og effekt av AMH</i>	Overskudd av androgener 1. <i>Fetal årsak</i> (f.eks. 21-hydroksylasesvikt, 11-hydroksylasesvikt) 2. <i>Fetoplacental</i> (f.eks. aromatasemangel, POR ⁻ -defekt) 3. <i>Maternelle</i> (f.eks. luteom, medikamenter)
45,X0/46,XY (Blandet, gonadedysgenesi, ovotestikulær DSD), 46,XX/46,XY (chimeric, ovotestikulær DSD)	Andre tilstander 1. <i>Alvorlige hypospadier</i> 2. <i>Ulike syndromer</i> 3. <i>Andre</i>	Andre tilstander 1. <i>Kloakkectrofi</i> 2. <i>Vaginal atresi</i> 3. <i>MURCS⁺ og andre syndromer</i>

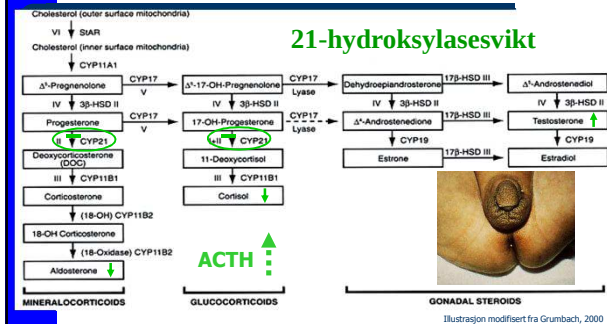

Kongenitt binyrebarkhyperplasi (CAH)

Klinisk eksempel 46,XX DSD

• Kongenitt binyrebarksvikt (CAH) forårsaket av 21-hydroksylasemangel:

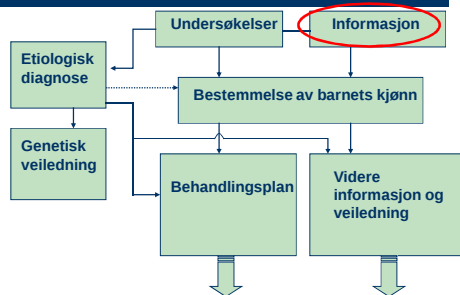
- Uklare kjønnskarakteristika uten palpable gonader
- Binyrebarksvikt - Hypoglykemi og salttapskrise
- Ytre virilisering og normale indre genitalia

Tilstander med multiple misdannelser og som omfatter genitalia

- Denys-Drash syndrom
- WAGR syndrom
- Campomelisk dysplasi
- Mayer-Rokitansky-Hauser syndrom
- Blæreekstrofi og kloakkextrofi
- Robinow syndrom
- Smith-Lemli-Opitz syndrom
- andre

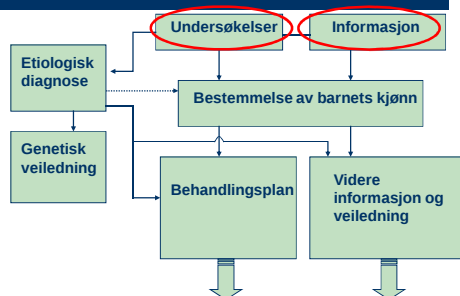
Klinisk tilnærming til nyfødte med uklare kjønnskarakteristika

Informasjon før barnets kjønn er bestemt

- Unngå å omtale barnet som "han", "hun", eller "det"; si "barnet ditt" eller "babyen din".
- Informer foreldrene om at det er mange andre barn som har tilsvarende problemer og at det går bra med disse.
- Gi *basal informasjon* om prinsippene i normal kjønnsutvikling.
- Diskuter med foreldrene hvordan de praktisk skal takle spørsmål fra familie, venner og foreldre til andre barn i avdelingen.
- Anbefal foreldrene med å *vente med å velge navn* inntil barnet kjønn er bestemt.

Klinisk tilnærming til nyfødte med uklare kjønnskarakteristika

Nyfødte med uklare kjønnskarakteristika Undersøkelser (1)

Anamnese

- Familie
- Svangerskap
  - medikamenter

Nyfødte med uklare kjønnskarakteristika Undersøkelser (2)

Klinisk undersøkelse

- Detaljert beskrivelse av genitalia
- Palpable gonader?
- Dysmorfe trekk?
- Systemsykdom?
- Økt pigmentering av huden?
- Blodtrykk?

Nyfødte med uklare kjønnskarakteristika Undersøkelser (3)

Laboratorieundersøkelser

- Karyotype
- Blodsukker, elektrolytter (serum og urin)
- Endokrinologi:
  - Basalverdier av hypofyse-, gonade- og binyrebarkhormoner og deres prekursorer
  - Inhibin og MIH
  - Stimulasjonstester: hCG, ACTH og LHRH
- Genetiske analyser (SRY, Androgenreseptor, SOX9, andre)

Nyfødte med uklare kjønnskarakteristika Undersøkelser (4)

Videre undersøkelser for å kartlegge anatomien

- Ultralyd (lille bekken og nyrer/urinveier)
- Genitografi (Urethra-Cysto-Vaginografi)
- CT/MR
- Endoskopi / biopsier
- Undersøkelser for å påvise andre misdannelser

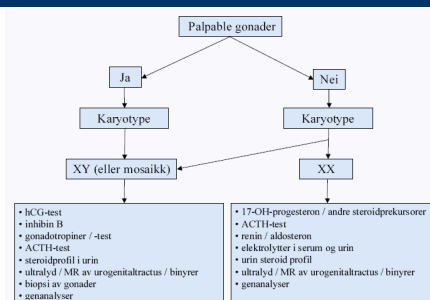

Nyfødte med uklare kjønnskarakteristika

Hva skal barnets kjønn være?

Mange hensyn:

- Lykkelig barndom og ungdomstid
- En sikker kjønnsidentitet
- Mulighet til å ha og ha glede av seksuelle forhold
- Etiologisk diagnose
- Fertilitet
- Sosiale, kulturelle og religiøse aspekter
- Annet

Hva skal barnets kjønn være?

Informasjon og veiledning av foreldrene

- Diskuter alle resultater åpent og ærlig - *gjenta informasjon.*
- Lytte til foreldrene og deres synspunkter.
- *Vær varsom med terminologi.* Unngå "pseudohermafrodit", "hermafrodit", "intersex", etc; bruk "atypisk"/"uvanlig" i stedet for "unormal"
- Gi en *klar og begrunnet* anbefaling om hvilket kjønn barnet bør få!

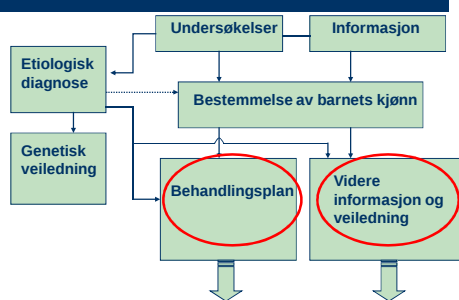

Klinisk tilnærming til nyfødte med uklare kjønnskarakteristika

---

Nyfødte med uklare kjønnskarakteristika

Behandling og oppfølging

- Medisinsk behandling og oppfølging
  - hormonsubstitusjon
  - pubertetsinduksjon
- Rekonstruktiv kirurgi
- Fjernelse av gonader med malignt potensiale
- Psykologisk oppfølging
- DSD-team ved Haukeland US og Rikshospitalet

Nyfødte med uklare kjønnskarakteristika

- Umiddelbar utredning og informasjon – Haukeland eller Rikshospitalet.
- Klar anbefaling av kjønn.
- Styrke kjønnsrollen ved medisinske, kirurgiske og psykologiske tiltak.
- Oppfølging: Tilby kompetanse, kontinuitet og forståelse.
